Motion

1980/81:1117

av Esse Petersson och Kerstin Ekman
om införande av personval

Ett ökat inslag av personval i valsystemet är angeläget. Personvals- och valkretsutredningen lade i slutet av 1977 fram ett betänkande med förslag till ett personvalssystem, som bör kunna fungera på ett bra sätt i svenska förhållanden.

Reformen är viktig bl. a. för den stora grupp väljare som av olika skäl väljer att stå utanför partiernas interna arbete. Dessa har i dag små möjligheter att göra sitt inflytande gällande över kandidatvalet. De politiska partierna har i allt högre grad kommit att dominera det politiska livet i vårt land. Inte minst genom parlamentarismens successiva accepterande har partierna kommit att bli grundstenar i den demokratiska författningsbyggnaden.

Utan ett väl fungerande representativt system byggt på de politiska partiernas verksamhet kan folkstyret inte fungera i ett modernt samhälle. Det är genom valhandlingen och arbetet inom de politiska partierna som väljarna i första hand har möjlighet att påverka samhällsutvecklingen på centrala områden. Det är på de politiska partiernas styrkeförhållanden i riksdagen som regeringen i en parlamentarisk stat grundar sitt mandat.

Men systemet har också sina problem. De moderna valrörelserna präglas inte minst sedan TV:s tillkomst av en stark koncentration på partiernas mest ledande företrädare. Den gemensamma valdagen leder till en koncentration på rikspolitiska frågor och skymmer de lokala politiska debatterna. Utrymmet för enskilda kandidater att bedriva lokala valrörelser har minskat, då valutslaget i så utpräglad grad kommit att bli beroende av de centrala partiföreträdarnas framträdande i massmedia. Den naturliga kontakten mellan kandidater och väljare minskar. Väljarna har också små möjligheter att påverka vilka kandidater de vill ha – man kan välja parti men inte kandidat. Visserligen kan man styrka namn på valsedeln eller helt enkelt komponera sin egen valsedel, men dessa åtgärder blir normalt sett endast meningslösa markeringar. Möjligheterna är i praktiken så betydelselösa att mandatfördelningen i flertalet fall kan genomföras utan att sammanräkningsmyndigheterna behöver särskilt granska de s. k. strykningsvalsedlarna.

Det är en viktig demokratisk rättighet att väljarna får möjlighet att direkt påverka vilka personer som skall företräda dem i de beslutande församlingarna. Först därigenom får väljarna möjlighet att på valdagen även ta hänsyn till andra aspekter än de rent partipolitiska. Det kan t. ex. gälla ökad representation i riksdagen av kvinnor, av ungdomar eller av äldre människor, människor med anknytning till vissa folkrörelser eller vissa näringsgrenar

eller till den egna orten. Inom ramen för partivalet bör väljarna därför också ha möjlighet att ge sin röst till enskilda personer.

Det förslag som framlagts av personvals- och valkretsindelningen har remissbehandlats. Ingenting tyder på att systemet inte skulle kunna fungera på ett bra sätt. Den enighet under vilken förändringar i det svenska valsystemet brukar genomföras kan utan tvivel uppnås genom överläggningar mellan partierna. Regeringen bör ta initiativ till sådana överläggningar i syfte att nå ett gemensamt förslag om en personvalsreform.

Med hänvisning till ovanstående hemställs

att riksdagen hos regeringen hemställer om ett förslag till personval i enlighet med vad i motionen anförts.

Stockholm den 27 januari 1981

ESSE PETERSSON (fp) KERSTIN EKMAN (fp)

GOTAB 66376 Stockholm 1981